

AMERSFOORT EN OMSTREKEN

Das ist dz and
der instrument / vñ
das dyenet mer ob
en vff dz haubt / das
sint darnebe / oder
binden. darumb dz
es nit breyte gleych
hat / als dz nechst in
strumēt hye vor ver
zeychnet. Vnd dyen
et auch / wann die
hyrnschaljngeschla
gen ist / das man sye
mit disē instrument
wider vffschraub.

Afdelingsfunctionarissen

Bestuur

Voorzitter: dhr. drs. ing. J.W. van Maren, Vlieterweg 108, 3925 GD Scherpenzeel
tel. 033 – 2778813 e-mail: voorzitter@amersfoorteo.ngv.nl

Secretaris
en Public Relations: dhr. A.C. van Herk, Herfsttuin 24, 3772 VJ Barneveld
tel. 06-53408994 e-mail: secretaris@amersfoorteo.ngv.nl

Penningmeester: dhr. drs. Th.H. van Veen, Poortersdreef 1, 3824 DL Amersfoort
tel. 033 – 4726015 e-mail: penningmeester@amersfoorteo.ngv.nl

Lid: dhr. ir. P. van Zuylen, Couwenhoven 9064, 3703 GE Zeist
tel. 030 – 6962658 e-mail: peter.van.zuijlen@gmail.com

Lid: vacature

Afdelingsafgevaardigden

Afgevaardigde: dhr. drs. ing. J.W. van Maren, voornoemd

Plaatsvervanger: dhr. H. Hooijer, Garietstraat 267, 3813 BM Amersfoort
tel. 033 – 4632621 e-mail: heimen.h.a@gmail.com

Lezingen en Activiteiten

Coördinator: dhr. ir. P. van Zuylen, voornoemd

Periodiek

Hoofdredacteur: dhr. A.C. van Herk, voornoemd

Redactieadres: redactie@amersfoorteo.ngv.nl

Eindredacteur: dhr. dr. J.S. Kaastra, Montessorilaan 23, 3706 TB Zeist
tel. 030 – 6962934

Redacteuren: dhr. M. van de Krol, Marterhoeve 20, 3831 TA Leusden
tel. 033 – 4945110
mw. A.M. Sjamaar, Amersfoort, familiekronieken@telfort.nl
dhr. drs. Th.H. van Veen, voornoemd

Verzending: mw. H.S.H. Koning-van Dalen

PR-ondersteuning mw. F.E.F. Schuitemaker-Frankefort, Zaagmolenhof 13, 3833 KT Leusden
tel. 033 – 4947948 e-mail: fschuite@xs4all.nl

Webmaster dhr. A.C. van Herk e-mail: webmaster@amersfoorteo.ngv.nl

Website <http://amersfoorteo.ngv.nl>

Twitter www.twitter.com/NGV_AFT

Facebook NGV Amersfoort

Omslag: Schedeltrepanatie. Uit: Feldbuch der Wundarzney van Hans von Gerssdorff (ca. 1455–1529). Zie het programma op blz. 3.

AMERSFOORT EN OMSTREKEN

*Uitgave van de Nederlandse Genealogische Vereniging
Afdeling Amersfoort en Omstreken
opgericht 18 december 1971*

Verschijningsgebied de gemeenten Amersfoort, Baarn, Barneveld, Bunschoten, Ede, Eemnes, Ermelo, Harderwijk, Leusden, Nijkerk, Putten, Renswoude, Rhenen, Scherpenzeel, Soest, Utrechtse Heuvelrug, Veenendaal, Wageningen, Woudenberg en Zeist. Oplage 650.

Jaargang 23

januari 2014

nummer 1

Ten geleide

Als u dit leest zijn inmiddels de feestdagen achter de rug. Ik wens u al het goede en gezondheid voor de toekomst. Binnen onze vereniging is er na het uitbrengen van het vorige nummer weer van alles gebeurd. Enkele leden van het hoofdbestuur zijn opgestapt, de redactie van Gens Nostra heeft haar rol beëindigd. Al met al onrust waar je niet op zit te wachten. Gelukkig zijn er nog veel welwillende mensen die hun schouders onder veel te verzetten vrijwilligerswerk zetten. Binnen onze afdeling heeft Jan Roggenkamp welverdiend de zilveren NGV-speld ontvangen. Verder hebben we in het bestuur afscheid genomen van Cor van Rooij, die te druk werd bij de HCC!genealogie. Jan en Cor dank voor jullie inbreng. Van achter uw computer heeft u kunnen ervaren dat de NGV-website gewijzigd is. In het verenigingscentrum en door diverse vrijwilligers wordt gewerkt aan het digitaliseren van gegevens. Al deze signalen zijn voor mij een indicatie dat genealogie bij de NGV bruist van energie. Doet u ook mee, er is altijd wel hulp te gebruiken. In dit blad leest u een breed scala aan onderwerpen, wij wensen u veel leesplezier.

Arie van Herk, hoofdredacteur.

Colofon

AMERSFOORT EN OMSTREKEN verschijnt in januari, april en september. De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de ondertekende stukken. Bij overname van gegevens uit deze uitgave wordt men verzocht de bron te vermelden.

Kopij voor het volgende nummer gaarne vóór 1 april 2014 inleveren

Voor nadere instructies zie <http://amersfoorteo.ngv.nl> onder menu Afd. blad.

AMERSFOORT EN OMSTREKEN wordt gratis aan de leden van de afdeling toegezonden. Anderen kunnen zich abonneren door betaling van € 7,- per jaar te storten op postrekening 2666378 ten name van Penningmeester NGV afdeling Amersfoort en Omstreken onder vermelding van 'abonnement periodiek'.

Opmaak: L^AT_EX – Druk: Trepico bv, Hooglanderveen

Lezingen & Activiteiten

Genealogische activiteiten in de regio

Een overzicht van de bijeenkomsten voor de komende periode. Alle bijeenkomsten van onze NGV-afdeling en van de HCC! werkgroep Amersfoort vinden – tenzij anders vermeld – plaats in

**het Kerkelijk Centrum De Brug,
Schuilenburgerweg 2, 3816 TB in Amersfoort**

Onze middagbijeenkomsten beginnen om 14.00 uur en de avondbijeenkomsten beginnen steeds om 20.00 uur. De zaal is 's middags open vanaf 13.00 uur en 's avonds vanaf 19.00 uur zodat u in de gelegenheid bent om met de leden van het bestuur of de andere aanwezigen van gedachten te wisselen onder het genot van een kopje koffie of thee. De consumpties zijn voor eigen rekening. In de hal kunt u zelf de consumpties bestellen. De PR-medewerkers van onze afdeling verzorgen een informatietafel. Al onze bijeenkomsten zijn voor iedereen, leden van de NGV en belangstellenden, vrij toegankelijk.

De activiteiten van de Oudheidkundige Vereniging Flehite (OVF) en de HCC!genealogie in onze regio zijn afzonderlijk vermeld. Omdat sommige activiteiten van de OVF en de HCC! pas in een laat stadium nader ingevuld kunnen worden, verdient het ook aanbeveling om daarvoor regelmatig hun websites te raadplegen:

- <http://www.historisch-amersfoort.nl>
- <http://amersfoort.hcc-utrecht.nl>
- <http://www.hcc-veenendaal.nl/cms>

De activiteiten van HCC!genealogie zijn voor NGV-leden gratis toegankelijk. De OVF kan aan niet-leden een toegangsprijs vragen. Wij adviseren u in die gevallen altijd duidelijk te kennen te geven dat u komt als lid van de NGV!

Datum	Donderdag 9 januari 2014	NGV en Archief Eemland
Tijd	van 14.00 tot 16.00 uur	
Plaats	Studiezaal Archief Eemland	
Onderwerp	Spreekuur: Stamboomonderzoek en familiegeschiedenis	

Datum	Donderdag 16 januari 2014	De Brug – NGV
Tijd	van 20.00 tot 22.00 uur	
Plaats	Kerkelijk Centrum De Brug	
Onderwerp	Aldfaer	
Inleider	de heer Jan Limpers	

Aldfaer (Fries voor oudvader) is een gratis stamboomprogramma dat ruim 10 jaar bestaat en dat in de afgelopen jaren is uitgegroeid tot een programma met vele mogelijkheden en vele gebruikers. Tijdens de presentatie wordt eerst de website van Aldfaer www.aldfaer.net bezocht om het programma te downloaden en te installeren. Vervolgens wordt een eenvoudige stamboom opgebouwd om de basismogelijkheden van Aldfaer te demonstreren. Daarna wordt een gedcomfile geïmporteerd en een nieuwe grotere stamboom geopend. Ook worden enkele foto's ingevoerd en aan de stamboom gekoppeld. Met deze

opgetuigde stamboom worden de standaard rapportagemogelijkheden van Aldfaer getoond. Daarna worden de zgn. bonusrapporten en de SVG-viewer gedownload en geïnstalleerd waarmee allerlei fraaie uitvoer gemaakt kan worden. Tenslotte worden de functies verwantschap en groepen behandeld.

Datum Donderdag 13 februari 2014 **NGV en Archief Eemland**
Tijd van 14.00 tot 16.00 uur
Plaats Studiezaal Archief Eemland
Onderwerp Spreekuur: Stamboomonderzoek en familiegeschiedenis

Datum Dinsdag 18 februari 2014 **De Brug – NGV**
Tijd van 20.00 tot 22.00 uur
Plaats Kerkelijk Centrum De Brug
Onderwerp Archiefonderzoek naar goud en zilver
Inleider de heer Janjaap Luijt

Een lezing over historisch en genealogisch onderzoek in het archief naar goud- en zilversmeden en het werk dat zij maakten. Aan de hand van oude archiefstukken, stukken zilverwerk, schilderijen en tekeningen komt de geschiedenis van het zilversmidsgilde en zijn leden weer tot leven. Er zal ook gekeken worden naar de mogelijkheden voor onderzoek naar Amersfoortse goud- en zilversmeden.

De lezing wordt ondersteund met een powerpoint-presentatie en is zo opgebouwd dat zowel toehoorders zonder voorkennis als specialisten er met veel plezier aan terug zullen denken. Toehoorders van deze lezing mogen één of twee voorwerpen meenemen, waarvan na afloop de keurtekens gedetermineerd worden.

Janjaap Luijt (1966) verricht archiefonderzoek voor derden en schrijft als freelance publicist over de goud- en zilvernijverheid en de monetaire geschiedenis van de provincie Utrecht. Van zijn hand zijn onder andere Goud, Schoonhovens Zilver, Het Personeel aan de Munt van Utrecht en de standaardwerken Dokkumer Zilver en Het Zilverlexicon verschenen. Tevens is Janjaap hoofdredacteur van De Beeldenaar, tijdschrift voor numismatiek en penningkunst.

Datum Donderdag 13 maart 2014 **NGV en Archief Eemland**
Tijd van 14.00 tot 16.00 uur
Plaats Studiezaal Archief Eemland
Onderwerp Spreekuur: Stamboomonderzoek en familiegeschiedenis

Datum Donderdag 20 maart 2014 **De Brug – NGV**
Tijd van 20.00 tot 22.00 uur
Plaats Kerkelijk Centrum De Brug
Onderwerp Koorts en Honger, ofwel de geneeskunde in vroeger tijd op het platteland
Inleider de heer Hans van den Broek

De Deurnese dokter Hans van den Broek zal vertellen over de ziektes en kwalen waar
jaargang 23 **AMERSFOORT EN OMSTREKEN** 3

onze voorouders last van hadden en aan overleden. Hij probeert het plaatje voor onze ogen op te bouwen van de geneeskunde zoals zij die hebben meegemaakt.

Zijn belangrijkste bevinding is dat het merendeel van de ziektes en sterfte in vroeger tijd te wijten was aan infectieziektes en slechte of onvoldoende voeding.

Hij noemt een hele rits besmettelijke ziektes die we nu in Nederland niet meer kennen. Wat dacht u van de lazarij, vierdedaagse ziekte, rode loop en de clapoiren of Venusziekte na damesbezoek? En wat te denken van de gevolgen van slecht voedsel zoals krop, scheurbuik en Engelse ziekte?

Om een goed inzicht te krijgen in de ongelooflijke hoeveelheid materiaal heeft hij de thema's in enkele "hapklare" onderwerpen verdeeld. De meest pakkende hiervan zal hij u vertellen en laten meebeleven.

In de overvloed aan medische handelingen zijn patronen met eigen achtergronden herkenbaar. Hans zal wijzen op de boeiende aanpak van ziektes met occulte sympatische methodes, met signatuur- ofwel overeenkomende kenmerkenleer, religieuze handelingen, het in evenwicht brengen van lichaamssappen en gebruik van magische getallen. In deze behandelmethode noemen we het aderlaten, bloedzuigers aanzetten, gebruik van magie en de hang naar getallen. Daarnaast zal hij iets vertellen over de wonderen die tijdens bedevaarten werden waargenomen en beschreven.

Verder belicht hij de uitvoerders van al deze activiteiten: de dorpse chirurgijn-barbier, de universitaire medicine doctor en de met beide benen op de grond staande vroedvrouw.

Indien de tijd daarvoor ruimte biedt kan nog ingegaan worden op zaken als schedellichting, piskijkerij en het vroegere gebruik van kruiden en planten.

Datum Donderdag 10 april 2014: Spreekuur NGV en Archief Eemland
Tijd van 14.00 tot 16.00 uur
Plaats Studiezaal Archief Eemland
Onderwerp Spreekuur: Stamboomonderzoek en familiegeschiedenis

Datum Dinsdag 15 april 2014 De Brug – NGV
Tijd van 20.00 tot 22.00 uur
Plaats Kerkelijk Centrum De Brug
Onderwerp Digitalisering bij de NGV
Inleider de heer Jaap van Zweeden

Vooraf aan de lezing vindt eerst een korte ledenvergadering plaats. De agenda voor deze afdelingsledenvergadering en het verslag van de vorige zijn te zijner tijd te vinden op internet <http://amersfoorteo.ngv.nl>. De agenda en de bijlagen liggen vóór aanvang van de vergadering eveneens ter inzage en er zijn ook meerdere exemplaren beschikbaar.

Zie voor het onderwerp van de lezing het artikel van Arie van Herk op blz. 9.

Datum Donderdag 8 mei 2014 NGV en Archief Eemland
Tijd van 14.00 tot 16.00 uur
Plaats Studiezaal Archief Eemland
Onderwerp Spreekuur: Stamboomonderzoek en familiegeschiedenis

Datum Donderdag 15 mei 2014
Tijd van 20.00 tot 22.00 uur
Plaats Kerkelijk Centrum De Brug
Onderwerp Boek maken in Word
Inleider mevrouw Mira Benes

De volgende onderwerpen komen aan de orde:

- Anatomie van een boek & de mogelijkheden
- Indeling binnenwerk
- Vaststellen lay-out en witmarges
- Marges
- Paginanummering
- Lettergrootte en lettertype
- Afbeeldingen invoegen
- Omslag opmaken
- Omzetten naar PDF

Datum Donderdag 12 juni 2014 **NGV en Archief Eemland**
Tijd van 14.00 tot 16.00 uur
Plaats Studiezaal Archief Eemland
Onderwerp Spreekuur: Stamboomonderzoek en familiegeschiedenis

Agenda van de bijeenkomsten van:

HCC!genealogie, werkgroep Amersfoort – Elke derde maandag van de maand in het Kerkelijk Centrum De Brug, Schuilenburgerweg 2, 3816 TB in Amersfoort. Openingstijden: van 19.30 tot 22.30 uur.

HCC!genealogie, werkgroep Veenendaal – Elke vierde maandag van de maand in de Christelijke Scholengemeenschap, Sportlaan 11-13, 3905 AD in Veenendaal. Aanvang: 20.00 uur.

Hier kunt u terecht voor al uw computervragen, ook niet-genealogische. Voor meer informatie verwijzen wij u naar de HCC-websites <http://amersfoort.hcc-utrecht.nl> en <http://www.hcc-veenendaal.nl/cms>.

Van uw voorzitter

door Willem van Maren

Op 19 november 2013 hebben we afscheid genomen van de heren Cor van Rooij als bestuurslid en Jan Roggenkamp als webmaster. De heer Van Rooij is bestuurslid geweest sinds 2006 en was belangrijk omdat hij als toenmalig bestuurslid van HCC!genealogie heeft bijgedragen aan de goede en nuttige contacten die we nog steeds met deze vereniging hebben. Ook zijn

andere bijdragen en activiteiten zijn waardevol geweest. De heer Roggenkamp is van 1999 tot 2002 secretaris geweest van onze afdeling en heeft toen de eerste website van onze afdeling gebouwd. Na zijn aftreden als secretaris is hij als webmaster actief gebleven en hij heeft de website voortdurend verbeterd en bijgehouden. Van de secretaris van het hoofdbestuur ontving de

heer Roggenkamp de zilveren speld van de NGV als dank voor de vele jaren waarin hij zich voor onze afdeling heeft ingespannen. Beide heren zeg ik hartelijk dank voor hun betrokkenheid bij onze afdeling. De heer Van Herk, onze huidige afdelingssecretaris, heeft nu ook de functie van webmaster op zich genomen.

Op zaterdag 30 november 2013 was in Utrecht de Najaarsvergadering van de NGV. In de vorige periodiek schreef ik dat er in april twee nieuwe hoofdbestuursleden waren benoemd. Dit gebeurde na een onrustige periode waarin enkele zaken zijn voorgevallen die beter niet gebeurd hadden kunnen zijn. Ik hoopte toen dat al die kwesties voorbij waren en dat het hoofdbestuur weer zou toekomen aan werkelijk belangrijke zaken. Helaas zijn beide heren inmiddels weer opgestapt, evenals de penningmeester van het

hoofdbestuur en de voltallige redactie van Gens Nostra. Het ego van sommige personen bleek te groot om in de NGV te passen. Anderen zagen zich in hun taak belemmerd en hadden – begrijpelijk – geen zin om zich daarbij neer te leggen. Al met al heeft deze toestand tot veel vertraging geleid bij de uitvoering van de vele nuttige plannen die er liggen. Deze plannen zouden onze vereniging nog aantrekkelijker moeten maken voor stamboomonderzoekers. Gelukkig zijn er op 30 november 2013 een nieuwe voorzitter, een nieuwe penningmeester en een nieuwe redactie voor Gens Nostra aangetreden. Ik reken erop dat 2014 voor de NGV een vruchtbaarder jaar zal zijn dan 2013 is geweest.

Tot slot wens ik u allen een voorspoedig en gezond 2014 met veel successen bij uw speurtocht naar voorouders.

Zilveren speld voor Jan Roggenkamp

door Thijs van Veen

Jan Roggenkamp, blij verrast

De heer Jan Roggenkamp is van 1999 tot 2002 secretaris geweest van de NGV afdeling Amersfoort en omstreken. Hij heeft

de uitvoering van de secretariële werkzaamheden van onze afdeling grondig gestroomlijnd en aangepast aan de mogelijkheden van het digitale tijdperk. Hij heeft de eerste website van onze afdeling gebouwd en die tot november 2013 bijgehouden. In verband met zijn leeftijd heeft hij deze taak overgedragen aan de huidige secretaris, de heer Arie van Herk.

Toespraak van Marius Krooswijk voor Jan Roggenkamp

Ook na zijn aftreden als secretaris heeft Jan zich vele malen ingezet bij activiteiten

van onze afdeling. Bij de organisatie van de viering van het 60-jarige jubileum van de NGV in Utrecht, in 2006, heeft Jan een zeer actieve rol vervuld. Verder is hij contactpersoon voor onze afdeling met de Historische Kring Leusden, onder andere in verband met het gezamenlijke bezit van een be-

amer. In de afdelingsledenvergadering van dinsdagavond 19 november 2013 in Amersfoort reikte NGV-secretaris Marius Krooswijk de zilveren speld uit aan Jan Roggenkamp. Wij feliciteren Jan van harte met deze onderscheiding!

Dankwoord

door Cor van Rooij

Beste leden van de NGV afdeling Amersfoort en omstreken,

Zaterdag 23 november 2013 was ik jarig (werd 71). Ik was blij verrast dat onze voorzitter rond 10:30 uur bij mij aanbelde om mij te feliciteren en een mooi boeketje bloemen aan mijn vrouw gaf. Dit als blijk van waardering voor wat ik de afgelopen jaren voor de afdeling gedaan had. Ik zelf vond dat niet zo veel maar het bestuur dacht daar anders over.

Mijn bezigheden bij de HCC hebben mij

doen besluiten mijn bestuursfunctie bij de NGV afdeling Amersfoort en omstreken op te geven. Ik heb een fijne tijd in het bestuur gezeten en er veel geleerd over genealogie en het verenigingsleven van de NGV. De contacten met de HCC zullen blijven bestaan.

Allen bedankt voor het vertrouwen dat jullie mij hebben gegeven in de afgelopen jaren. En graag tot ziens bij een van de bijeenkomsten.

Met vriendelijke groet, Cor van Rooij

Boeven in de familie

Lezing door de heer Hans van Felius op 15 oktober 2013. Nette Sjamaar doet verslag.

Een archivaris (de spreker) komt een collega tegen, die zegt: “er was hier iemand die iets heeft ontdekt waarvan ik niet weet of jij dat ook weet en of je het wel wil weten”. Het ging om Cornelius Felius, die in het gevangenisregister van Hoorn stond en dit blijkt Ome Kees, een broer van zijn grootvader te zijn. Hoe komt hij daar terecht terwijl zijn hele familie in Zeeland woont?

Waarom zou hij veroordeeld zijn door het Provinciaal Gerechtshof in Den Haag?

Het archief van dat gerechtshof is verloren gegaan, maar in het militaire archief is te vinden dat hij veroordeeld was voor het stelen van zes sigaren en een stuk kaas. Hij werd uiteraard oneervol uit dienst ontslagen, maar omdat hij de kaas nog terug kon geven kwam hij er verder met dwangarbeid vanaf.

Dit speelde rond 1880.

Nieuwsgierig geworden is de spreker gaan zoeken in Middelburg en wat bleek: oom Kees was minstens zeven maal veroordeeld zoals voor diefstal, o.a. in Delft. Maar hij heeft ook een keer een koddebeier knock-out geslagen met een stok. De stok was een bewijsstuk, maar na zijn veroordeling kreeg hij hem wel terug.

Kees ging ook eens naar Burgsluis, hij haalde een raam uit een schuurtje, roofde het via de deur leeg, sloot de deur van binnen weer af en zette het raam er weer in. Hij was dus een keurige inbreker maar kon helaas zijn eigen kind niet aangeven omdat hij in de gevangenis zat.

Hij scheen helemaal een keurige man te zijn, behalve als iemand ‘brik’ tegen hem

zei, dan kreeg hij een rood was voor de ogen en ging diegene te lijf.

Maar ook zijn broers en zijn ouders laten zich niet onbetuigd. Oom Jan is meerdere malen veroordeeld voor stropen. Oom Toon was de strandjutter, maar gaf niets aan en dat was dus tegen de wet. De strandvonderijwet heeft eigenlijk een lokaal karakter, want deze slaat alleen op wat er aan dat betreffende strand aanspoelt. Het hoofd van de strandvonderij was de burgemeester van de gemeente waaronder het strand viel en deze bepaalt wie er wel of niet mag juttten.

Oma heeft ook in de cel gezeten, omdat ze op een feestje met veel drank een kan naar haar nichtje had gegooid waardoor er een wond onder het rechteroog was ontstaan.

Uit bovenstaande blijkt dat het hebben van boeven in je familie je stamboom heel wat interessanter kan maken, doordat je het niet alleen hoeft te doen met namen en data, maar ook wie ze waren, hoe ze leefden. En het geeft ook inzicht in het rechtssysteem van die tijd en je gaat je soms ook afvragen: waren het boeven of slachtoffers?

De koepelgevangenis in Haarlem. Foto M.M. Minderhoud, Wikipedia/Michiel1972

Vanaf 1868 heeft Nederland zijn eigen wetboek van strafrecht:

- kantonrechter – lichte vergrijpen
- arrondissementsrechter – zwaardere vergrijpen
- gerechtshof of de rechtbank – misdrijven

- hoge raad – als je het niet met de uitspraak eens bent kun je hier in hoger beroep gaan ofwel cassatie.

Het is moeilijk om op zoek te gaan naar boeven in de familie, maar zeker de moeite waard. In gevangenisregisters worden alle lichamelijke kenmerken genoteerd. In de zittingen wordt het proces-verbaal uitgebreid besproken, want voordat er een vonnis kan komen moeten er bewijzen zijn. En vroeger werd dit uiteraard veel uitgebreider besproken, want men had nog geen technische middelen om het te verifiëren.

En ook de verzachtende omstandigheden werden besproken, bijv. een man had houten paaltjes gestolen, want hij had niets meer om zijn kamer te verwarmen en als tweede: er lag ijs op de sloten, hij had dus niet over hekken geklommen o.i.d. Het was dus geen inbraak.

Ook de waarde van de gestolen waar werd anders beoordeeld: het was minder erg als je een gouden horloge stal dan een paard of een koe waarmee je iemand zijn levensonderhoud afnam.

Tweede gesticht te Veenhuizen. Hier waren bedelaars gehuisvest. Afbeelding: wikimedia.org

Het is niet makkelijk: dossiers werden alleen bewaard als de eis langer dan een jaar was. Maar in de processen-verbaal van de politie waarin ook brieven e.d. te vinden zijn kun je interessante dingen vinden. Zo is er in het proces van het Palingoproer (1886) een brief te vinden die was verstuurd om een

cafébaas elders te laten getuigen dat de betreffende persoon die dag in zijn kroeg had gezeten.

En, zoals de spreker stelde: er is niets nieuws onder de zon: hij vond een veroordeling van een man wegens een kermisruzie in Zierikzee. En dezelfde persoon was later veldwachter.

Er zijn ook trieste verhalen bij. Een meisje van 14 jaar bedelde, zij kreeg hier een boterham, daar een glas melk tot ze bij een boerderij kwam waar niemand thuis was. Ze heeft daar ingebroken en twee sneden

brood met boter en suiker gegeten en een stuk ham meegenomen. Ze is veroordeeld en stierf op 15-jarige leeftijd in de gevangenis. Ja, ze had gebedeld, ingebroken en gestolen. En er waren in die tijd al bedelaarsgestichten waar ze zich had kunnen aanmelden. Maar de vraag blijft of dit ongeletterde plattelandsmeisje dit wist.

Het was een goed verhaal over ‘gewone mensen’ die in het dagelijks leven moesten sappelen om in leven te blijven. En hoe je met dit soort verhalen het echte leven in je stamboom kan krijgen.

Stel je voor

Mijn naam is **Joop Scholte**, ik was militair bij de Landmacht, maar ben nu gepensioneerd. Ik ben met genealogie begonnen om onze stamboom verder te completeren, voortbouwend op het onderzoek dat mijn zoon jaren geleden heeft opgezet. De namen die ik onderzoek zijn:

- Scholte, mijn eigen vader, basis is Schiedam
- Sloover, mijn pleegvader, basis is Zeeland
- Van Zeland, mijn moeder, basis is Noord-Brabant
- Van Rennes, mijn huidige vrouw, basis is Veluwe

Ik gebruik het programma Aldfaer voor het bijhouden van mijn gegevens. De problemen die ik ondervind zijn vooral de door de oorlogshandelingen in Zeeland vernietigde archieven. Verder kom ik soms totaal onleesbaar handschrift tegen en van gegevens in antiek handschrift, in het Latijn geschreven, kan ik niets maken. Ik probeer een zo compleet mogelijk beeld van mijn voorgeschiedenis te krijgen. Mijn grootste vondst is dat veel van mijn voorouders rond 1700 naar Holland zijn gekomen om daar hun brood te verdienen. Waaruit blijkt dat economische emigratie niets nieuws is.

Digitalisering NGV

door Arie van Herk

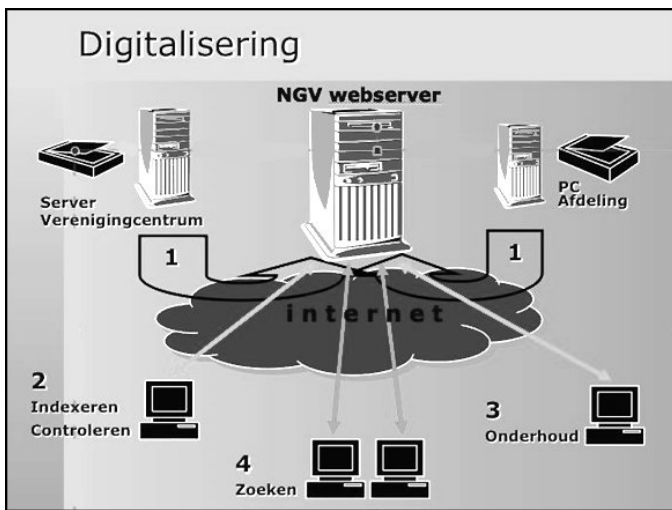
We gaan de archieven van het verenigingscentrum in Weesp digitaliseren en via internet toegankelijk maken!

Al 65 jaren verzamelt de vereniging bronnen voor genealogisch onderzoek. In al die jaren hebben vrijwilligers veel tijd en energie gestopt in het toegankelijk maken van die bronnen. Maar het is voor de leden niet eenvoudig om in de archieven te zoeken en te vinden. Daarvoor moet je naar Weesp reizen en ook veel tijd hebben. Dat gaan we nu belangrijk verbeteren door

het digitaliseren van de archieven, te beginnen met genealogische brondocumenten. Zo kunt u thuis direct gegevens vinden, zonder te reizen en zonder beperkte openingstijden. Via de NGV-website zijn de gedigitaliseerde bronnen namelijk 24 uur per dag en 7 dagen per week bereikbaar.

Hoe gaat dat in zijn werk?

In het verenigingscentrum worden de archiefstukken gebundeld en daarna gescand. Die scan wordt in een soort voorportaal op internet gezet. Elke scan wordt vervolgens

gelezen en de namen waarop straks gezocht kan worden worden ingetoetst, dit noemen we indexeren. Na een eindcontrole worden deze gegevens op internet gezet en zijn dan toegankelijk voor alle leden.

Er is een grote capaciteit voor het opslaan van de foto's (voor de kenners: 3 TB) en de NGV-website is aangepast voor de nieuwe mogelijkheden. We kunnen nu op grote schaal werken aan de opbouw van de digitale archieven. Het bundelen en scannen wordt gedaan door diverse mensen in Weesp. We vragen aan alle leden om te helpen bij het indexeren. Een klein beetje tijd van elk van ons, geeft samen een reuze kracht.

Welke inspanning is hiervoor nodig?

10 scans per dag – 2 dagen per week –

Website NGV vernieuwd

door Arie van Herk, webmaster

De website van de NGV was aan vernieuwing toe en heeft gelijktijdig een nieuw computersysteem gekregen. Een en ander valt ook samen met het digitaliseringstraject van stukken die nu alleen op het verenigingscentrum ter inzage zijn.

50 weken per jaar met 1000 leden = 1 miljoen documenten!

Bij actieve deelname van 10% van onze leden kunnen we zo al heel snel enorme vorderingen maken.

Hoe kunt u helpen?

U heeft een computer met een internet-aansluiting nodig. Meld u aan per e-mail bij dolf.houtman@gmail.com.

Wat krijgt u ervoor terug?

Met deze digitalisering wordt het mogelijk om thuis te kijken of hetgene wat u zoekt in het verenigingscentrum aanwezig is. Met uw inzet ontvangt u "credits" die u weer kunt inzetten bij het ontvangen van uw gezochte digitale informatie.

Onder leiding van de heer Jan Netelbeek, die vanuit het hoofdbestuur de ICT-portefeuille beheert, is het hele proces goed voorbereid. Het nieuwe systeem heeft een aantal maanden schaduw gedraaid waardoor er veel getest kon worden. Er is een informa-

tiedag belegd voor alle webmasters waar ze uitleg kregen over de vernieuwingen. Ook gaf het schaduwstelsel ruimte aan de regionale webbeheerders om de migratie van de oude naar de nieuwe omgeving uit te voeren. Vanaf begin november draaien we op de nieuwe omgeving

De heer Jan Roggenkamp heeft zijn rol als webmaster aan mij overgedragen en ik heb de migratie uitgevoerd. In de nieuwe omgeving is een aantal pagina's opgesplitst en uitgebreid. Voor uw zoektochten zijn de vernieuwde pagina's met Links regio en Links divers sterk uitgebreid. Veder zijn alle periodieken omgezet van html naar PDF en naar behoefte te downloaden.

In het onderste gedeelte van het linker menu vindt u informatie over medegeenologen en de NGV-database met gedigitaliseerde stukken.

In dit periodiek (zie blz. 9) leest u ook een artikel over de digitalisering en een oproep om een deel van de activiteiten voor uw rekening te nemen. Samen de activiteiten uitvoeren versnelt het beschikbaar komen van de informatie en wellicht vindt u weer informatie voor uw eigen onderzoek

Heeft u wensen of opmerkingen over de website, stuur dan een mail naar webmaster@amersfoortengv.nl. Ik wens u veel gebruiksgemak.

The Next Generation

door Marcel van de Krol

In mijn artikel in het januarinumnummer van 2012 heb ik geschreven over verschillende mogelijkheden om je stamboom op internet te presenteren. Er zijn toen twee mogelijkheden beschreven. Enerzijds kon je je stamboom online plaatsen op Genealogie-Online, Geneanet of MyHeritage. De voordelen van deze websites zijn dat je niet zelf een website hoeft te maken. Je hoeft alleen maar je gedcom (je gegevens dus) te uploaden, maar een nadeel is dat alle stambomen op zo'n site er precies hetzelfde uitzien.

Anderzijds kon je ook zelf een website maken met behulp van een web editor, een soort tekstverwerker om websites mee te maken of je maakte hem helemaal zelf met html-code als je dat kunt.

Als je zelf een website gebouwd hebt, kun je die plaatsen bij je internetprovider waar je je internetabonnement hebt. Het voordeel hiervan is dat je website er helemaal uitziet zoals je zelf wilt, maar het nadeel ervan is dat het een hoop werk is als je iets wilt wijzigen of aanvullen.

Een mooie tussenoplossing is *The Next Generation*, hierna TNG genoemd. Dit is

een kant en klaar voorgerekookte website, maar wel één die van jezelf is en die je zelf naar je eigen voorkeur kunt aanpassen. Eenmaal geïnstalleerd gaat het toevoegen, wijzigen of verwijderen van gegevens heel simpel en snel.

Om te beginnen heb je een stuk of twaalf voorbeelden (templates) waaruit je kunt kiezen welke je het mooiste vindt. Heb je eenmaal die keus gemaakt dan ga je het voorblad inrichten met een inleidende tekst, zoals een beschrijving van je stamboom en eventueel een of meer foto's.

Elke template heeft aan de linkerkant een kolom met links waarop bezoekers kunnen klikken om de diverse onderwerpen te zien, zoals levensverhalen, documenten, foto's, begraafplaatsen, grafstenen, rapporten, bronnen en niet te vergeten je stamboom. In het middengedeelte van het scherm komt dan wat men wil zien, maar je kunt er ook voor kiezen dat in een aparte webpagina te laten doen, dus een ander tabblad.

Ieder TNG-ontwerp heeft ook een zoekvenster om naar een bepaalde persoon in je

- Startpagina
- Beheerder
- Personen
- Gezinnen
- Bronnen
- Vindplaatsen
- Media
- Albums
- Begraafplaatsen
- Plaatsen
- Tijdlijn gebeurtenissen
- Diversen

	Personen Voeg toe Vind Wijzig Verwijder Beoordeel Voeg samen
	Gezinnen Voeg toe Vind Wijzig Verwijder Beoordeel
	Bronnen Voeg toe Vind Wijzig Verwijder Voeg samen
	Vindplaatsen Voeg toe Vind Wijzig Verwijder Voeg samen
	Media Voeg toe Wijzig Verwijder Sorteer

	Importeer/Exporteer Importeer een GEDCOM bestand
	Instellingen Maak database-labelen, geef voorkeuren
	Gebruikers Beheer gebruikers en toelatings
	Stambomen Voeg toe Vind Wijzig Verwijder
	Takken Voeg toe Vind Wijzig Verwijder
	Aangepaste gebeurtenis-typen Beheer persoonlijke tags en gebeurtenis-typen
	Rapporten Maak persoonlijke lijsten en rapporten
	Talen Talen
	Hulpmiddelen Backup, herstel en optimaliseer databases
	Mod Manager Configureer toevoegingen van derden

- Importeer/Exporteer
- Instellingen
- Gebruikers
- Stambomen
- Takken
- Aangepaste gebeurtenis-typen
- Rapporten
- Talen
- Hulpmiddelen
- Mod Manager
- Startpagina Gebruiker (in venster)

Voorbeeld beheerder

stamboom te zoeken en ook kun je daar links plaatsen naar andere websites die je belangrijk vindt. In het zoekvenster kun je simpel op familienaam zoeken, maar dat zal in veel

gevallen veel te veel ongewenste hits opleveren. Je kunt ook kiezen voor 'uitgebreid zoeken' waardoor je het aantal (ongewenste) hits kunt beperken. Verder kun je de website

meertalig instellen. Bij mijn website heb ik de keuze tussen Engels of Nederlands ingesteld. Dit geldt uiteraard voor de bediening van het programma en de menustructuur. De documenten en teksten die je zelf in je website hebt gezet moet je natuurlijk zelf vertalen.

Wanneer iemand de gewenste persoon gevonden heeft kan hij klikken op 'voorouders', 'nakomelingen', 'verwantschap tussen twee personen', 'tijdlijn' en 'suggestie'. Via die laatste optie kan een bezoeker een e-mail naar de beheerder sturen om suggesties te doen voor aanpassingen, correcties van opgemerkte fouten enz. Bij 'voorouders' of 'nakomelingen' kun je weer kiezen hoe de gegevens er uit moeten zien, alleen tekst, grafisch, compact of uitgebreid, kwartierstaat, parenteel enz. Ga je terug naar de persoon zelf dan kun je onderaan het scherm zien welk document, verhaal, grafsteen of foto aan die persoon gekoppeld is en kun je daar dan ook direct naar toe gaan.

TNG heeft ook een inlogvenster. Dit wordt meestal gebruikt als je privacygevoelige gegevens wilt afschermen. Dit is in te stellen in TNG. Normaal gesproken kan iedereen je stamboom alleen maar bekijken. Via deze inlogmogelijkheid kun je echter ook bepaalde personen toestemming geven in te loggen om zaken in je website aan te vullen en aan te passen. Je kunt dan een bepaalde autorisatie instellen van wat ze wel of niet met de website mogen doen. Bij mijn site kun je alleen nog als beheerder inloggen en dat ben ik zelf dus. Anderen aan je gegevens laten werken kun je het beste tot een minimum beperken en alleen die goede bekenden van je laten doen die je blindelings vertrouwt. Als je niet zorgvuldig genoeg bent in je toelatingsbeleid zit je binnen de kortste keren met een onbetrouwbare genealogie die wereldwijd verkeerde informatie rondstrooit die je niet zelf hebt gepubliceerd maar waar je wel op wordt afgerekend. Je kunt TNG zo instellen dat je een

waarschuwing krijgt bij te controleren toevoegingen zodat je grip houdt op gegevens die anderen toevoegen.

Wanneer je als beheerder bent ingelogd krijg je een totaal ander scherm dan de gewone bezoeker te zien krijgt. Je kunt daarin allerlei zaken toevoegen, verwijderen of wijzigen. Het toevoegen van een foto, verhaal of document gaat heel simpel. Je klikt bijvoorbeeld bij foto's op 'nieuw'. Je krijgt dan een zoekvenster, een soort verkenner, waarin je kunt opzoeken waar de foto op je harde schijf staat. Je klikt dan op uploaden en dat is alles. Het toevoegen van foto's, documenten of wat dan ook duurt nog geen minuut. Het document kan zowel een rtf-, word-, html- als pdf-document zijn. De foto kun je beter eerst met een fotoprogramma verkleinen (size), omdat hij anders te groot op het scherm komt. Dit kan met elk fotoprogramma, ook met een shareware (gratis) programma zoals bv. Irfan View of Gimp.

TNG is een Amerikaans programma maar werkt ook volledig in het Nederlands. Het is te koop voor ongeveer 32 dollar en is te downloaden op <http://www.tngsitebuilding.com/>.

Het voor de eerste keer installeren is wat lastig werk, omdat je een aantal handelingen in precies de juiste volgorde moet doen, maar met het goed lezen van de installatiehandleiding en een beetje logica (of hulp) is het best te doen en eenmaal op internet geplaatst is het een kwestie van bekijken of inloggen en wijzigen.

Er is echter één maar. Het programma kun je meestal niet bij je gewone internetprovider zoals KPN of Ziggo enz. plaatsen. Je hebt een webruimte nodig met PHP en MYSQL. Je moet hiervoor een abonnement nemen bij een webhostingbedrijf waar je ook een eigen domeinnaam kunt aanvragen. Een domeinnaam heb je al voor minder dan een tientje per jaar en een abonnement voor webhosting en mail heb je al voor minder dan 4 euro per maand. Het loont om de

van de Krol

STAMBOOM VAN DE(R) KROL.

CONTACT

WAT IS ER NIEUW

GEZOCHT

FOTO'S

(LEVEN)VERHALEN

DOCUMENTEN

VIDEO-OPNAMEN

GELUIDSOPNAMEN

ALBUMS

ALLE MEDIA

BEGRAAFPLAATSEN

GRAFSTENEN

PLAATSEN

AAANTEKENINGEN

DATUMS & VERJAARDAGEN

RAPPORTEN

BRONNEN

VINDPLAATSEN

STATISTIEKEN

BLADWIJZERS

Welkom!

Netherlands ▾

Aanmelden

Een paar generaties lang woonden de families van de(r) Krol op boerderij "de grote Krol" en op boerderij "de kleine Krol".

Genealogisch onderzoek heeft uitgewezen dat een ieder die de naam van de Krol of van der Krol draagt, van dezelfde voorouders van één van de twee boerderijen afkomen.

Nakomelingen van Geurt Hendriksen, iedereen die van de DE GROOTE KROL af stamt.

Nakomelingen van Aart Lubberts, iedereen die van DE KLEINE KROL af stamt.

Disclaimer. In verband met de privacy zijn de meeste personen na 1910 afgeschermd. Alleen de namen zijn zichtbaar. Bij mij zijn ze echter wel bekend. Overigens komen alle gegevens uit de openbare archieven, welke voor iedereen vrij toegankelijk zijn.

Contact

Als u vragen heeft over of commentaar op de informatie van deze site, neem dan a.u.b. contact met ons op. We horen graag van u.

ZOEK

Voornaam

Familienaam

Zoek

- Familienamen
- Geavanceerd zoeken

RUBRIEKEN

BRONNEN

- [Ancestry](#)
- [Archives.com](#)
- [Cyndi's List](#)
- [FamilySearch](#)
- [Find a Grave](#)
- [Fold3](#)
- [Rootsweb](#)
- [TNG](#)
- [geneanet](#)
- [myheritage](#)
- [genealogieonline](#)
- [wiewaswie](#)

Voorbeeld gebruiker

prijzen en ervaringen bij verschillende providers te vergelijken. Zo biedt one.com bijvoorbeeld een webruimte inclusief domeinnaam al voor € 1,50 per maand aan.

Op de eerder genoemde website <http://www.tngsitebuilding.com> kun je niet alleen het programma downloaden maar kun je ook voorbeelden bekijken van circa 12 verschillende templates. Daar kun je zowel het beeld

zien dat je krijgt als je ingelogd bent als beheerder als hoe de bezoekers het te zien krijgen.

Op deze site is tevens een lijst geplaatst van personen die een website hebben, gemaakt met TNG. Die websites kun je ook bekijken om inspiratie op te doen.

Marcel van de Krol, <http://www.vandekrol.pro>

GENEALOGISCH ERFGOED MAGAZINE

Word nu abonnee!

Maak kennis met dit interessante, in kleur uitgevoerde blad voor genealogen en historisch geïnteresseerden. Het verschijnt 4 x per jaar in een omvang van 32 pagina's in A4 formaat.

Aan de hand van gevarieerde artikelen wordt achtergrondinformatie over het reilen en zeilen van onze voorouders gegeven, maar ook actuele ontwikkelingen in de Genealogie worden niet vergeten.

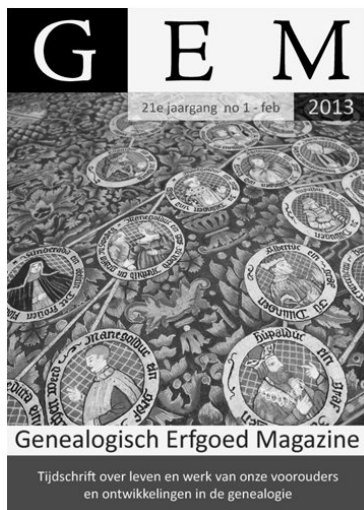
Op de website www.erfgoed.info kunt u zien over welke onderwerpen er zoal geschreven wordt.

Ook staat er op de site een *doorbladerbare* recente aflevering.

Neem een proefabonnement!

U ontvangt 4 nummers voor slechts € 10

Het abonnement loopt *automatisch* af

Eindredactie en uitgever: **D. Kranen, Molenstraat 73, 6712 CT Ede,**

Telefoon: 0318-693803 E-mail: adk@solcon.nl

Oude recepten en de maten en gewichten

door Agnes Dunselman-Borgers

Recepten uit de 17^e en 18^e eeuw. Dat intrigeert. Hoe werden de maaltijden en lekkernijen bereid? Schilderijen uit die tijd lichten een tipje van de sluier op, een open vuur, grote ovens, stenen schotels. koperen pannen, een hardwerkende keukenmeid. Zou deze keukenmeid recepten hebben kunnen lezen of kookte ze op gevoel en wist ze de maten en gewichten wel uit haar hoofd? Dat zal vaak het geval zijn geweest. Toch zijn er gedrukte receptenboekjes die vaak meer waren dan een kookboek alleen, getuige de titel van een receptenboek uit 1667: "De verstandige Kock, Of Sorghvuldige Huyshoudster" Het boekje is gevuld met adviezen hoe men spijzen kan bereiden, bakken, stoven, koken, hoe men sausen en pasteiën maakt, etc. De laatste bladzij-

des van hetzelfde boekje beschrijven hoe je op verstandige wijze jams en marmelades, vruchtensappen en siropen kan maken, hoe je appeltjes kan drogen, augurkjes kan inleggen, of groene ockernoten kan konfijten. Ockernoten zijn walnoten en het recept begint met de datum waarop de walnoten geplukt moeten worden. Dit moet gebeuren op Sint Jan, ervan uitgaande dat iedereen in die tijd wel wist welke datum dat is. Het is 24 juni, midzomerdag, en de naamdag van Johannes de Doper.

Drukker en uitgever van dit werk was Marcus Doornick, boekverkooper op de Vijgendam te Amsterdam, in't kantoor Incktvat. De Staten van Holland en West-Vriesland verleenden hem brieven van oortrooi op 10 december 1668 dat voor de

tijd van 25 jaar het alleenrecht had voor het drukken en verkopen van een boek, bestaande uit 3 delen t.w. *Den Verstandigen Hovenier, Den Nederlandschen Hovenier, met curieuse Platen verciert en Den Ervaren Huyshouder; mitsgaders de Verstandige Kock*'.

En dan de handgeschreven recepten.

Deze zijn zeldzamer, logisch, ze werden in de keuken gebruikt en met vet, room, suiker, wijn en wat al niet meer aan de vingers, zijn deze papieren geen lang leven beschoren. In de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience in Antwerpen is een mooi handgeschreven kookboekje bewaard gebleven. Het is een Brabants Kookboek in een 17^e eeuwse handschrift, op internet te vinden onder: <http://anet.ua.ac.be/docman/hcpreciosa/d07c58/s004.jpg>.

Omdat genealogen graag zelf een transcriptie maken laat ik op blz. 18 een recept volgen dat gevonden is in dit 17^e eeuwse Brabants kookboek. Vindt u het leuk om een transcriptie te maken, stuur hem dan op naar: dunselman@planet.nl.

Ik zal de transcriptie voor u nakijken en

dan krijgt u hem gecorrigeerd retour.

TEEKENS DER GEWICHTEN EN MAATEN.

- Gr. gr. een grein.
g Scrup. een scrupel, houd twintig grein.
3 Drach. een drachme, doet drie scrupels.
3 Unc. een once, weegt acht drachmen.
1b Lib. een Medecyns pond, doet twaalf oncen.
1b Een half pond, weegt zes oncen.
Quart. Quartarius, doet drie oncen.
Pinta, onze pint doet ontrent twintig oncen in vochtigheid.
M. Manipulus, is een hand vol, of zo veel men met de hand kan grijpen.
P. Pugillus, is zo veel als mens met d' eerste vingers grijpt.
No. Numero, een getal.
Par. Paria, dubbel getal.
ā Ana, dat is, dat men van elks een ge-
 lyk gewigt of maate nemen moet.

Par.

- Par. 2q. van elks even veel.
Q. S. quantum sufficit, zo veel genoeg is.
Q. V. q. v. quantum vis, zo veel gy wilt.
Q. Pl. q. pl. quantum placet, zo veel u belieft. Wanneer men aan d' Apoteekers goed vinden laat hoe veel gewigt, of hoe groote maat hy daar toe neme.
S. A. f. a. Secundum Artem, na de konst; wanneer men aan d' Apoteekers de manier van bereiden beveelt.
S. S. S. Stratum super Stratum, laag op laag. Wanneer men twee dingen by beurt op malkanderen moet leggen.
M. F. m. f. Misce fiat, laat het vermengd werden.

Hoe zullen deze 17^e eeuwse spijzen en gerechten gesmaakt hebben?

Wie het wil weten moet naar de keuken en achter het fornuis. Nu krijgen we wel te maken met het probleem van de maten en gewichten. Het decimale stelsel bestond nog

niet, dat werd pas ingevoerd in 1820. Woorden als pond en ons kennen we nu nog wel, maar het zijn andere gewichten dan de pond en het ons van vóór 1820.

Het Meertens Instituut heeft een site waar de oude Nederlandse maten en gewichten per stad zijn weergegeven. Een pond gewogen in de Waag van Amsterdam was meer dan een pond in Haarlem, respectievelijk 494,09 gram en 468,2 gram. Zo zijn er per stad of streek grote verschillen in lengte- en oppervlaktematens, inhoudsmaten voor graan, boter, natte waar, turf, veen, zout etc. Zie www.meertens.knaw.nl/mgw/maten

In boekjes van apothekers vinden we voorin een systeem van afkortingen van maten en gewichten. Deze maten en gewichten met de symbolen of tekens die daar bij horen komen we ook tegen in keukenrecepten.

DE VERBETERDE
HAARLEMMER
APOTHEEK;
Door des Raads Achtbaarheid bekrachtigt.
Vit het Latyn vertaalt, en met des zelve krachten en manier van ingeven vermeerdert.
D O O R
ABRAHAM BOGAERT;
Apotheeker en Chyrurgyn.
De tweede druk.
98967

PRUDENTER

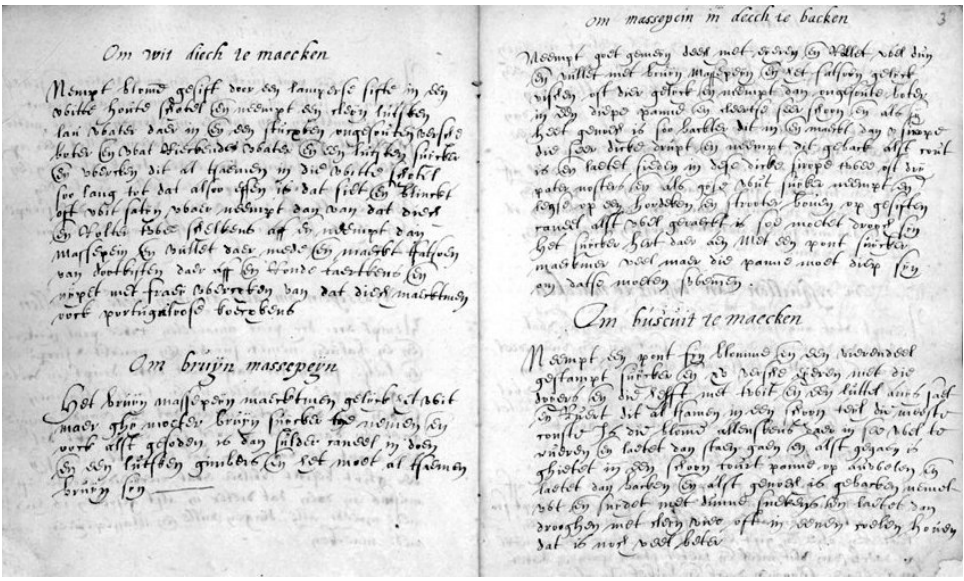
AMSTERDAM;
By JAN ten HOORN, Boekverkoper
op 't Oude Hets Logement; 1702.

Het kleinste gewicht is een grein. Grein betekent korrel, het gewicht van bijvoorbeeld

een korrel graan, kardomom, peper, mogelijk ook rijst. 20 Maal een grein is een scrupel; een halve scrupel is een obool; 3 scrupels maken een drachma en 8 drachmen maken een ounce. 12 Maal een ounce maakt een pond. Een half pond is 6 ons en een kwart is 3 onces. Dan kennen we ook nog een loot, een loot is 4 drachmen of een half ounce. Een pint is ongeveer 20 maal een ounce in vochtigheid.

Willen we deze waarden omrekenen naar gewichten in het huidige decimale stelsel, dan wordt een korrel, een grein, gesteld op 65 milligram. Dan wordt de scrupel 1,3 gram, de drachma 3,9 gram, het ounce 31,25 gram en het pond 375 gram. Het betreft hier het medicinale pond. In keukenrecepten vinden we de gelijke benamingen. Hoogstwaarschijnlijk heeft de keukenmeid deze gewichten niet zo precies aangehouden. In een recept kan staan: “neem gezeefde blom en een lutske (een klein beetje) water” of “neemt wijten gember ende crumen van schoonen broode duergeslaegen met amandemelck of witten wijn”. Er staan helemaal geen maten en gewichten bij en toch moet dit een lekkere saus worden. Je neemt witte gember (ik zou het raspen) samen met wittebroodkruim en je klopt het op met amandemelk (gemaakt van gestampte ontvelde witte amandelen) en/of witte wijn. Er staat niet bij of de saus opgekookt moet worden of hoeveel van ieder onderdeel nodig is. Dit is gewoon de ervaring van de keukenmeid. Met wat oefening zal het ons tegenwoordig ook wel lukken.

Soms geeft een recept wel een duidelijke maat. Bijvoorbeeld men neme een half loot saffraen, een half loot foelie, een half loot naegelen en een half loot rompen. Het zou omgerekend dan gaan op ruim 7 gram saffraen, idem voor foelie en kruidnagelen of nootmuskaat. De verstandige keukenmeid van toen mag dit dan wel opgeschreven hebben maar de verstandige keukenmeid van nu moet dat toch echt maar eens nader bezien.

Recept uit een 17^e eeuwse Brabants kookboek.

Saffraan is een zeer kostbare specerij, meel-
draden van de crocusbloem, die tegenwoordig
verkocht wordt per 0,1 gram. Kostbaar
als goud. Zou 7 gram werkelijk noodzake-
lijk zijn in een gerecht?? En weeg nu eens
7 gram foelie en 7 gram kruidnagelen af en
zie hoe veel dat is. Dat zal echt niet ge-
bruikt zijn voor een huiselijke maaltijd, mis-
schien voor een weeshuis of een garnizoen
soldaten. Nog duidelijker is het met een half
loot nootmuskaat. Omgerekend zou het om

ruim 7 gram nootmuskaat gaan. Nootmus-
kaat is voor een mens giftig als hij meer
dan 5 gram ineens eet. Een van mijn cursis-
ten merkte ooit op dat dit dan wel je laatste
avondmaal zal worden! Dus moet ik wel de
conclusie trekken dat de maten en gewichten
in handgeschreven recepten met een korrel-
tje zout genomen moeten worden, figuurlijk
dan. Het meesterschap van de Verstandige
Kock groeit met haar of zijn ervaring.

De Veldzichtstraat – een illegaal bebouwd straatje
door Nette Sjaamar

Inleiding

Toen ik zo'n 10–12 jaar geleden de eer-
ste stappen zette naar het zoeken van mijn
voorgeslacht ging ik naar het gemeentehuis
van De Bilt, want daar was ik geboren en ge-

togen. Er bleek een interim archivaris te zijn,
die er maar één dag per week was, maar ik
was welkom. Het bleek dat deze archivaris
er alleen maar was om wat orde in de chaos
te scheppen voor de verhuizing en fusie. Er
stonden dozen die nog nooit opengemaakt
waren en er was veel gestolen tijdens de oor-
log, m.n. door verzetsmensen.

Toen hij hoorde dat ik in de Veldzicht-
straat had gewoond en dat mijn vader al vóór
de oorlog filmde werd hij helemaal enthous-

siast, want hij was zelf gefascineerd door de geheimzinnigheid rond dit straatje en dat fascineerde mij weer, want voor mij was het gewoon een straatje waar ik opgroeide.

We hebben ons samen gebogen over laden met legerkaarten, over bouwaktes, over (oorlogs-)geschiedenis, en gegevens uitgewisseld. Aan deze man heb ik een deel van het terugkrijgen van mijn geschiedenis te danken en dit verhaal.

Eind 1800 ten oosten van Utrecht

Topografische kaart van het gebied ten oosten van Utrecht, 1870-1935. Bron: hisgis.nl

Op deze topografische kaart is te zien dat er enkele dorpen en vele gehuchten, boerderijen en buitenplaatsen lagen. En daar tussendoor liepen ook nog gemeentegrenzen. Van Utrecht naar Zeist liep van oudsher de Utrechtseweg. In de negentiende eeuw liep er langs deze 'weg' nog een jaagpad langs de Biltse Vaart. Het meeste goederenvervoer ging nog over het water. Aan weerszijden van deze 'weg' en het water lagen landhuizen en boerderijen en werden er koetshuizen en huizen voor het personeel bijgebouwd en ontstonden er 'gehuchten'.

De Waterlinie

Nederland heeft van oudsher water gebruikt om zichzelf te verdedigen, o.a. door dammen en dijken door te steken. In 1815 besloot men om deze plekken te gebruiken om rond alle grote steden een professionele waterlinie aan te leggen waarin het waterpeil beheersbaar zou zijn. Op hoger ge-

gen delen in het landschap werden forten gebouwd.

Oud zicht op de Utrechtseweg

Fort De Bilt is een van die verdedigingswerken rond de stad Utrecht. De weg tussen Utrecht en De Bilt liep om dit verdedigingswerk heen. Maar naarmate het verkeer toenam werd dit kronkelweggetje onbegaanbaar en in 1929 besloot men een rechte weg dwars door het fort en door het bezit van baron Van Boetelaer aan te leggen.

In 1853 werd de Kringenwet aangenomen. Het doel van deze wet was het vrijhouden van het schootsveld rond de vestingwerken van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het slopen, bouwen, rooien en beplanten binnen de verboden kringen was in deze wet geregeld. Om elk vestingwerk werden drie verboden ringen getrokken. In het gebied tot 1000 meter vanaf de hoofdverdedigingslijn was het verboden om zonder toestemming van de minister van oorlog infrastructuurle werken te veranderen of aan te leggen. Dit betekende dus dat de stenen huizen, zoals Griffenstein en de boerderijen mochten blijven, maar dat er verder alleen houten huizen in dit gebied gebouwd mochten worden, die in geval van oorlog snel konden worden gesloopt.

De Veldzichtstraat

Als je van Utrecht naar Zeist gaat zie je links Steinenburg met Griffenstein en daarna een gebouw waarin in mijn jeugd nog de chemische wasserij en stomerij Ascot was gevestigd. Deze fabriek had onder de weg door een pijp waardoor het afvalwater in de Grift werd geloosd. Als kind was het spannend om te zien hoe er steeds een stroom donkergeel water uit die pijp kwam. Even verderop ligt het oude dorp De Bilt.

Rechts langs de weg loopt nog steeds de Grift (grift of grebbe is een afwatering van

de Waterlinie). In de Johannapolder daarnaast is men eind jaren zestig begonnen met de bouw van het universiteitscomplex de Uithof en in 1976 met de aanleg van het natuurpark Bloeyendael. Daarna zie je een wijkje met oude herenhuizen en dan de boerderij *Veldzicht*, letterlijk naast de bunkers. Als je de brug bij de boerderij overgaat zie je dus de Veldzichtstraat.

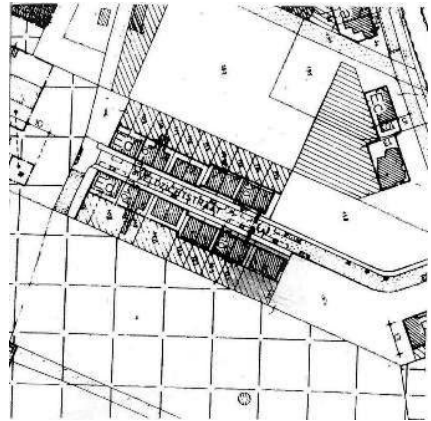

De eigenaar van deze boerderij en van heel veel land was Bartholomeus de Groot, hij werd altijd *Ouwe Bart* genoemd en dat was zeker niet uit gebrek aan eerbied. Hij was een rijk en machtig man. Hij zat in het kerkbestuur van de St. Michaëlparochie in het dorp De Bilt.

In de eerste decennia van de 20^e eeuw gingen steeds meer particulieren grond kopen om daar huizen op te bouwen en die vervolgens te verhuren. Bart de Groot had meer dan genoeg land, maar helaas lag dat allemaal in de verboden zone. Zijn land lag tussen Utrecht en De Bilt in, maar behoorde nog net tot de gemeente Maartensdijk, die zo lang gerekt was dat de dorpskerk met gemeentehuis, kerk e.d. kilometers verderop lag. Ook Steinenburg, een gehucht aan weerszijden van de Grift, hoorde onder Maartensdijk maar de huizen daar waren gebouwd voor de kringenwet net als de boerderij van Bart.

In augustus 1927 kreeg hij van de gemeente Maartensdijk een bouwvergunning voor 4 dubbele woningen met schuren. Kocht hij iemand om? Wist de ambtenaar

wel dat het verboden gebied was – hij woonde er ver vandaan – of zei hij misschien dat het personeelswoningen waren? We zullen het nooit weten.

Plattegrond van de bebouwing. Foto voormalig gemeentearchief De Bilt

Hoewel er nooit een andere bouwvergunning is gevonden is het een feit dat in de jaren dertig 22 huizen zijn gebouwd, 12 kleinere en 10 grotere, alle met een flinke tuin en schuur. Tot in de jaren zestig waren deze huizen vanaf de Utrechtseweg niet te zien. Het eerste deel tot en met de bocht was landbouwgebied. Rechts waren de groentetuinen van verschillende bewoners – vanaf de tijd dat mijn broers oud genoeg waren had ons gezin daar ook een deel van. Het eerste deel had altijd bonenstaken. Links waren de kassen. De Groot was een van de eersten die verwarmde kassen had. Daar teelde hij prachtige blauwe druiven die grotendeels verkocht werden aan ziekenhuizen. Later kwamen er meer kassen en daar kweekte hij tomaten, maar daar had hij zijn personeel voor, net als voor de groenteteelt. Naast zijn pachters konden ook de kinderen uit de straat in drukke tijden wat bijverdienen. Ik herinner me het dieven van de tomaten nog.

Het was een mooie straat met identieke twee-onder-een-kap-woningen voorzien van alle gemakken van de jaren '30. Er waren

drie houten lantaarnpalen, een aan het eind, een in de bocht en een in het begin van de straat. De draden liepen bovengronds en als er iets mis was kwam er zo'n man met haken aan zijn schoenen de paal in klimmen.

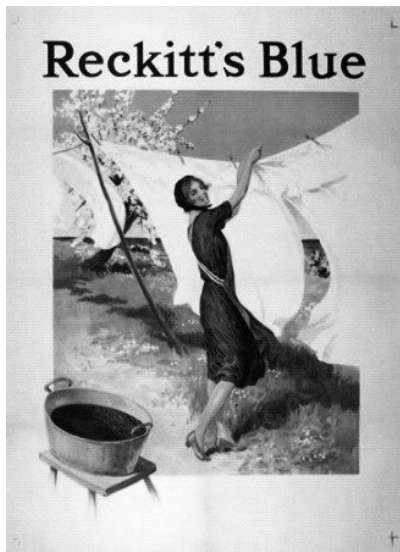

Alle bewoners hielden zich aan de ongeschreven regel dat de buitenboel perfect moest worden onderhouden: koper poetsen, stoepen schrobben, grind harken. Bij vorst moesten de waterleidingen 's avonds leeggeblazen worden, stilstaand water bevroor en dat gaf lekkage. Ieder huis had ook een eigen beerput naast het huis. En als er weer eens een glas-in-lood ruitje stuk was ging de bewoner zelf een afspraak maken met de glazenier die op Steinenburg woonde.

Het was een ideale straat voor kinderen. Er waren geen auto's. Met de stapels veilingkisten op het erf van Ouwe Bart kon je de prachtigste dingen bouwen en zodra er sneeuw lag was daar altijd het gat in het hek om op de stellingen te komen. Daar werd niet stiekem over gedaan. Bij de bunkers was het leuk spelen, maar bij sneeuw was het ideaal en ook heel spannend, want je moest goed kunnen remmen, omdat het ijs van het moeras je nooit hield, of je nu een slee had of een deurmat. Niemand durfde met een nat pak thuis te komen.

De straat in oorlogstijd

Het gat in het hek is er niet meer, maar nog altijd kun je via het volgende bruggetje op dit militaire terrein komen.

Vroeger stond de fabriek van Reckitt's Blue voor de vestingwerken. Daarna vestigde Hessing, rijk geworden met tweedehands auto's, zich er en ging topmerken verkopen. Daarna wilde hij er heel dure huizen gaan bouwen. Hij is echter in 2012 failliet verklaard.

Dus dit militaire terrein is er gewoon nog en je hoeft alleen maar over een hek te klimmen en je bent in een prachtig natuurgebied.

Maar het is ook de plek waar in mei 1940 de capitulatie van Nederland heeft plaats gevonden. De Duitsers hadden laten weten dat ze Utrecht gingen bombarderen en er werden strooibiljetten boven de stad uitgeworpen. Op deze plek werd de toegang naar de stad door Nederlandse militairen gebarricadeerd tegen de Duitse soldaten terwijl er koeriers heen en weer gingen tussen het nabijgelegen 't Kalfje waar de besprekingen waren en deze militairen op de Utrechtseweg.

In oorlogstijd

De mensen in dit straatje waren in de oorlog dus aan alle kanten omringd door Duitse militairen. En ze hadden het helemaal niet zo slecht. Ik zou dit niet kunnen schrijven als ik niet vele verklaringen en getuigenissen van de archieven van de *Bijzondere Rechtspleging* – nu in het Nationaal Archief – had doorgenomen en ik heb nog met enkele mensen kunnen praten die het

hebben meegemaakt.

De Duitse soldaten liepen regelmatig in het straatje en gaven de kinderen ook wel eens wat van hun eten. Er woonden NSB'ers en zwarthandelaren en in de twee achterste huizen woonden keuterboertjes. In de Johannapolder lag de grote boerderij Dorrestijn. En voor zover ik heb kunnen nagaan heeft geen van deze bewoners er bezwaar in gezien om te rommelen met voedselbonnen en elkaar te helpen. Mijn vader was NSB'er en had een Jodenjongetje in huis en dat werd juist daar veilig geacht.

In de Hongerwinter werd het grimmiger: kinderen tussen de 5 en 14 jaar werden geëvacueerd naar gebieden waar nog wel eten was, zo ook mijn twee oudste broers die op een boerderij terecht kwamen. In april 1945 is het hele Oostfront onder water gezet en de bewoners van deze straat werden geëvacueerd. Mijn moeder was hoogzwanger en moest met haar twee jongste zonen naar de overkant waar haar zuster woonde. Dat was gemeente De Bilt.

Toen ik voor het eerst een paspoort ging aanvragen zat daar een oude ambtenaar, die mijn lengte schatte, naar de kleur van mijn ogen keek en toen hij vroeg waar ik geboren was legde hij me uit dat de Veldzichtstraat toen nog bij Maartensdijk hoorde. En aangezien ik helemaal niets over het verleden wist heb ik vele jaren een paspoort gehad met een verkeerde geboorteplaats erin!

Mattheus Scheerder, drapier en burger van Amersfoort († 1709)

door John van Eekelen

Als in Amersfoort de naam Scheerder valt, wordt die prompt geassocieerd met de drankengroothandel Scheerder B.V. door de grote zichtbaarheid van de vrachtwagens van dit bedrijf. Maar in het telefoonboek van de stad is er nog een tiental andere vermeldingen van die naam. De meeste van deze Scheeders, misschien wel allemaal, stam-

men af van Mattheus Scheerder die in de zeventiende eeuw in Amersfoort woonde en werkte.

Mattheus wordt vele malen vermeld in de rijke Amersfoortse archieven, maar toch blijft ons beeld van hem beperkt. Hij heeft een zaak, een eigen huis, een gezin en verdere familie en dat vinden we terug in de

stukken. Maar persoonlijke opvattingen zijn nergens opgetekend en als katholiek had hij geen politieke invloed.

Logo van Scheerder B.V.. Foto John van Eekelen

De eerste vermelding, in 1653, plaatst hem meteen in de branche waarin hij de rest van zijn leven actief zal zijn: de lakenproductie en -handel. Johan Brouwer, burger van Amersfoort, heeft vader en zoon Willem en Frans de Leeuw, *coopluiden tot Amstelredam*, niet juist behandeld en bekent hen 3000 carolusgulden schuldig te zijn. Als zekerheid stelt hij zijn tegoeden bij Erasmus Hansz. koopman in Amsterdam, Johan Duzart, wolkammer in Utrecht en Willem Mattheus. van Langelaer, lakenkoper in Woudenberg. De getuigen die tekenen zijn Steven Huijgen (Stienne Hugen) en Mattheus Scheerders (tektent: Mateues Scheerder), drapiersknechts. Moesten ook getuigen toen meerderjarig, dus 25 jaar zijn? Hij kan in ieder geval zelf zijn handtekening zetten.

Het duurt acht jaar voor er weer iets is vastgelegd: op 25 maart 1661 wordt Mattheus in Amersfoort tot het burgerrecht geadmitteerd, met als beroep drapier, lakenfabrikant, maar zonder dat de plaats van herkomst vermeld wordt. Er is in die tijd nog een Scheerder in Amersfoort, ook een drapier, Claes Claeszn. Scheerder, vaak Claes den Brabander genoemd. Maar niets wijst erop dat die een verwant is, en Mattheus is burger geworden door het huwelijk met een

burgersdochter. Dat is Aechien Adriaens, dochter van Adriaen Henricks, voerman, en Barbara Meus of Barbera Meerten. Zwager Bartholomeus Adriaensz wordt in officiële stukken meestal 'Van der Maath' genoemd, maar het is onduidelijk of er een band is met de vroegere katholieke burgemeesters van der Maath. Mattheus is nu een zelfstandig gevestigde ondernemer en heeft daarbij vast financieel een steuntje van de schoonfamilie gehad.

Het pand Kamp 10. Foto John van Eekelen

Slechts een week na de verwerving van het burgerschap wordt in het transportregister vastgelegd dat Mattheus Scheerder, laeckendrapier, en zijn vrouw Aechien Adriaens een huis, hof en hofstede kopen, staande aan de Campstraet (Kamp) op de hoek Coninckstraat. Is dat het tegenwoordige rijksmonument 'De gekroonde Bijenkorf', Kampstraat 10? Daar staat het jaartal 1687 in de gevel en zou Mattheus de bouwheer zijn van de nog bestaande halsgevel met op de uiterste hoeken vazen, beeldhouwwerk, guirlandes en jaarlint. Maar de bouwer van dat pand is Willem Dircksen van Geijn, schepen en

raad van de stad Amersfoort. Nee, het is de andere hoek Kamp 12.

Voorlopig heeft hij andere zaken aan zijn hoofd, want het gekochte huis is zwaar belast met hypotheeken. Mattheus heeft ook nog geld tegoed van zijn vroegere baas en in 1662 treft hij een overeenkomst met Anna Galtus, de weduwe van Johan Brouwer. Daarbij worden vorderingen uit zake van verstrekte penningen, geleverde koopmanschappen en borgtochten omgezet in een obligatie met hypotheek op een huis, hof en hofstede in de Crommestraet (Krommestraat). Op zijn eigen hypotheeken lost hij in 1669 een bedrag van 250 gulden af, 350 in 1670 en 150 in 1671. Vervolgens valt het stil, want de oorlog en de Franse bezetting zullen slecht zijn geweest voor zijn handel. In 1679 betaalde hij de restsom van 150 gulden.

Voor zover de tijd of de conjunctuur dat toelaten beoefende onze drapier zijn vak dus kundig en winstgevend. Maar wat was nu de omvang van zijn bedrijf? De stad Amersfoort schiet ons te hulp, want ter stimulering van de lakennijverheid stelde de stad weefgetouwen ter beschikking, en trouwens ook spinnewielen en -tollen. En zij controleerde wat met haar getouwen gebeurde: voor de periode 1667–1702 beschikken we over verslagen van de commissarissen van de Draperie en hun visite van de wolleweefgetouwen. Want een getouw betekende een investering van zo'n 30 gulden en dan wilde de stad wel weten wat er met de spullen gebeurde. Van 1667 tot 1682 heeft Mattheus twee 'stadsgetouwen' en daarna is één van deze twee van hemzelf. Hij is daarmee een gemiddelde drapier, zoals er steeds een twintigtal in de stad actief is. Weinigen waren groter, hoewel er altijd wel eentje was die zeven à tien getouwen in bedrijf had. Mattheus was kleiner maar moet toch personeel in dienst gehad hebben.

Intussen was hij ook huisvader en zijn gezin groeide: wij kennen twee dochters,

Sibilla (Belitje) en Elisabeth, en twee zonen, Willem en Matthijs, die de volwassenheid bereiken. Hij heeft dan wel geen eigen bloedverwanten in de stad, maar de familie van zijn vrouw heeft hem duidelijk opgenomen als een van hen. Zijn schoonmoeder vertrouwt hem de administratie toe van het legaat voor een kleindochter en voor een andere is hij voogd. Ook andere drapierfamilies, katholieke gildebreeders zoals Bosch en Jerusalem, vragen hem als momber. Hij moet een solide man geweest zijn op wiens gezond verstand men graag vertrouwde. Binnen de familie treedt hij vaak samen op met zijn zwager Bartholomeus van der Maeth. Deze twee kopen samen met de voerman Jan Jansz. in 1679 een huis, hof en hofstede gelegen aan de Weverssingel en een karveelschip met zeilen, want en touwen, in het Amsterdamse veer varende, van Peter Aertsz van Noorwegen wonend te Amsterdam. Een lakenkoper en een grutter (Bartholomeus) die in de vervoersbranche stappen? We horen er verder niets meer van, dus is het waarschijnlijk een belegging. Mattheus belegt ook in onroerend goed, hij leent geld uit en bezit een huis in de Muurhuizen en een in de Lieve Vrouwestraat.

Niet dat hij onroerendgoedmagnaat wil worden, maar hij wil zijn kinderen een goed huwelijk laten sluiten en dat kost geld. Als eerste trouwt Sibilla, in 1681 met Jan Sitter, een lakendrapier en een neef van Henrick Krijcker, de grootste ondernemer in de lakenhandel in Amersfoort. In de maand april van het jaar 1686 overlijdt zijn vrouw Aechien. Maar het leven gaat door en in 1687 trouwt oudste zoon Willem met de weduwe Geertruijt Middeldorp. Deze zoon wordt net als zijn vader lid van het laken-gilde, maar met een eigen bedrijf, in de eerder genoemde controles van de weefgetouwen wordt hij zelfstandig vermeld. Dochter Elisabeth trouwt in 1693 met de brouwer Gijsbert Oudendoelen en dochter Sibilla, inmiddels weduwe, hertrouwt met Mattheus

de jonge Witsenraad, ook een lakendrapier. Als laatste trouwt tenslotte in 1698 de jongste zoon Matthijs met Cornelia Henricx van Blockland.

Matthijs de oude heeft ze nu allemaal ‘onder de pannen’ en gaat het rustig aan doen. In 1699 liggen zijn beide getouwen stil, en de drie jaar daarna is er maar een in bedrijf. Ook zakelijke transacties vallen niet meer te vermelden. Op 20 februari 1709 voelt hij zijn dood naderen en laat ’s avonds om negen uur notaris Bartholomeus Hagen naar zijn huis op de Kamp komen voor het verlijden van een testament. Niet dat hij iets ingewikkelds wil, gewoon voor elk van de vier kinderen een kwart van de nalatenschap. Maar om een reden die we niet kennen wilde hij dochter Sibilla en man Matthijs passeren en dat kwart van de erfenis meteen doorschuiven naar de kleinkinderen.

Misschien waren er te veel crediteuren die hun deel zouden komen eisen of hadden dochter en schoonzoon een gat in de hand. Zij stribbelen overigens niet tegen en tekenen braaf voor akkoord. Twee dagen later moet het allemaal over, want er is vergeten om te regelen wie het erfdeel van de kleinkinderen zal beheren tijdens hun minderjarigheid, en dat worden hun ooms Willem Scheerder en Gijsbertus Oudendoelen.

Daarna is het echt afgelopen: 4 maart 1709 wordt ‘Mathies Scheerder, op de Kamp’ in de Sint Joriskerk begraven.

bronnen

Stadsbestuur Amersfoort, 1300–1810, Beschrijving van de series en archiefbestanddelen, 2.2.2.7.1. Gilden en bedrijfsreglementering nrs 2107–2132 nr. 2121: lakenkopersgilde in de Lakenhal, 1658, 1664, 1667 en eind zeventiende eeuw.

Reactie op het verhaal over Mattheus Scheerder

door Nette Sjaamaar, redacteur

Het artikel van John van Eekelen vond ik boeiend en verrassend. Niet alleen omdat ik zelf achter de Kamp heb gewoond, maar ook omdat er zelden over de grote lakenindustrie die Amersfoort destijds had wordt gesproken, maar het meeste over het ‘katholieke gilde’. Daar had ik nog nooit van gehoord en aangezien ik zelf uit vier orthodox-katholieke geslachten kom en had ontdekt dat ze allen zelfstandig werkten (een voorvader had in die tijd in Amersfoort verschillende tabaksplantertijen, maar kon geen lid van het gilde worden), ben ik overal gaan zoeken en uiteindelijk vond ik in Overijssel een artikel over de textiel in Amersfoort: [http://www.historischcentrumoverijssel.nl/NR/rdonlyres/6879982B-26DC-40B4-860C-D9B3452AB062/0/199030_03_Totwelvaren vandestadtenverbeteringhvandeneringhe.pdf](http://www.historischcentrumoverijssel.nl/NR/rdonlyres/6879982B-26DC-40B4-860C-D9B3452AB062/0/199030_03_Totwelvaren_vandestadtenverbeteringhvandeneringhe.pdf).

Dit is een onderzoek van Paul Brusse jaargang 23

en Margreet Windhorst en ik citeer hieruit: ... ook in de tweede periode van groei (1640–1690) voerde de overheid een openarmentechniek. De stad verwelkomde elke meesterdrapier die zich in Amersfoort metterwoon wilde vestigen met een premie van honderd gulden en vrij transport voor familie en huisraad. Er werd een jood toegelaten tot de wolnijverheid met de verplichting een gildelid als meesterknecht in dienst te nemen...

Ik wist dat Amersfoort destijds een katholiek en een joods ‘broeiness’ had. Je kunt het tolerantie noemen, maar ook dat Amersfoort rijk was en steeds rijker wilde worden. Ik wist ook dat de katholieke Jacob van Campen, heer van Randenbroek, in 1657 in de St. Joriskerk is begraven, maar daar was duidelijk bij vermeld dat zijn familie daar heel veel geld voor had betaald.

De schrijver vraagt in het artikel of getuigen destijds meerderjarig, dus 25 jaar

moest zijn. En ik voeg een paar vragen toe:

- Om lid van een gilde te worden moest je toch de staatsgodsdienst hebben of waren er ook andere gilden?

- De oude joodse begraafplaats is bekend, maar waar werden de katholieken toen begraven?

Ik hoop op reacties.

Genealogische werkgroepen in Ermelo en Putten

door Willem van Maren

In onze afdelingsregio hebben alle gemeenten een of meer historische verenigingen. De meeste van hen zijn bijzonder actief en vele hebben ook een genealogische werkgroep. In deze werkgroepen is doorgaans heel veel lokale kennis aanwezig over de inwoners uit vroeger tijd. Op de website van de verenigingen kunt u hier meer over lezen.

Tijdens de Veluwedag van de Vereniging Veluwse Geslachten op 5 oktober 2013

presenteerden zich twee nieuwe genealogische werkgroepen. De Oudheidkundige Vereniging Ermeloo heeft een werkgroep genealogie met een eigen website www.genealogie-ermelo.nl. Bij het Puttens Historisch Genootschap vindt u de werkgroep via de website van de vereniging www.phg-putten.nl.

We wensen deze nieuwkomers veel succes.

Boekbesprekingen

door Willem van Maren

*K. Gast, B. Kernkamp en L. Klep (red.),
Geschiedenis van Wageningen
Wageningen 2013, € 39,90 (uitverkocht)*

In de vorige periodiek werd al vermeld dat Wageningen in 2013 herdenkt dat het 750 jaar geleden stadsrechten ontving. Naar aanleiding van dit jubileum is er een mooi en omvangrijk boek gepubliceerd. Wageningen moest natuurlijk wel, want toen in 2008 Rhenen het 750-jarig bestaan als stad herdacht verscheen daar ook een heel dik boek. Rhenen is geografisch de buurman van Wageningen en was in de middeleeuwen ook de grote vijand. De middeleeuwen zijn dan wel voorbij, maar in Wageningen wilde men nog altijd niet onderdoen voor Rhenen. De Wageningers mogen tevreden zijn en de redactie van hun jubileumboek eveneens. Het succes van dit mooie boek blijkt wel uit het feit dat het werk ondanks een enorme oplage nu geheel is uitverkocht.

Het boek heeft vijftien hoofdstukken, elk met andere auteur(s), en is royaal geïllustreerd. Een bekend probleem bij dit

type boeken is dat het soms moeilijk is om een evenwichtig totaalbeeld te presenteren. De redactie is hier toch goed in geslaagd. Ook de achttiende eeuw die vaak in de Nederlandse geschiedschrijving wordt verwaarloosd komt goed aan bod met een mooi hoofdstuk van de hand van redacteur Kernkamp. De aandacht voor het kasteel Wageningen en de voetbalgeschiedenis van Wageningen is echter wel heel royaal uitgevallen. Het kasteel heeft maar ongeveer anderhalve eeuw echt gefunctioneerd, maar krijgt toch een afzonderlijk hoofdstuk. De auteur suggereert bovendien dat een blokhuis in de zestiende eeuw een totaal nieuw verschijnsel was, maar die verdedigingswerken bestonden ook al in de veertiende eeuw. Dit is echter slechts detailkritiek.

Al met al is het een indrukwekkend boek geworden dat een goed beeld geeft van het Wageningse verleden.

*C.O.A. Schimmelpenninck van der Oye e.a.
(red.),*

Adel en Ridderschap in Gelderland. Tien eeuwen geschiedenis.

Gelders Archief, 2013. (Deel 12 in de reeks Adelsgeschiedenis)

Tot 31-12-2013 € 39,95, daarna € 49,95

In de tweede helft van de negentiende eeuw schreef baron d'Ablaing van Giessenburg drie boeken over de Gelderse ridderschap. Om lid van de ridderschap te kunnen worden moest je van adel zijn en dat was je als je vader ook al een edelman was. De boeken van D'Ablaing bestonden daarom voornamelijk uit korte kwartierstaten van twee of vier generaties. Voor genealogen zijn deze werken heel belangrijk en de exemplaren in het Gelders Archief zien er dan ook veelgebruikt uit.

Er is nu een nieuw boek verschenen over de Gelderse Ridderschap, prachtig uitgegeven met heel veel kleurenillustraties. Dertien auteurs behandelen allerlei aspecten vanaf de tiende eeuw tot op heden. Oorspronkelijk was de ridderschap vooral een bestuursorgaan, maar sinds de grondwet van 1848 heeft de adel en daarmee ook het instituut ridderschap geen functie meer in ons staatsbestel. De titel van een van de laatste hoofdstukken is *Tussen regeringsmacht en dorpscultuur*, en hier wordt de overgang beschreven van de oude ridderschap naar de tegenwoordige vorm. Wat betekent de ridderschap nu nog? We lezen: "Ten slotte kan nog worden opgemerkt dat de ridderschap tegenwoordig voornamelijk fungeert als een herensociëteit, die een keer per jaar bijeenkomt."

Het is een bijzonder interessant en gedegen boek geworden. In de laatste hoofdstukken komen ook sociologische aspecten aan de orde met auteurs als Frans van Nispen tot Pannerden, Jaap Dronkers en Yme Kuiper. Het boek vermeldt heel veel personen en familienamen en bevat een uitgebreid register. Toch heeft het bestuur van de Gelderse Ridderschap bewust besloten om geen lijst op te nemen met de namen van

allen die ooit in de ridderschap beschreven zijn geweest. Dat kan voor leden na 1950 nog wel gerechtvaardigd worden om redenen van privacy. (Hoewel: wie zou geen lid willen zijn en of daar niet voor uit durven te komen?) De afwezigheid van een totaaloverzicht van alle vroegere leden blijft een merkwaardige omissie. Daarom blijven de boeken van D'Ablaing van Giessenburg belangrijk voor genealogen.

F. van Lieburg
Heilig Nijkerk,

en

J. Exalto

Hemels Hoevelaken

Zoetermeer 2013, € 15,00

In de vorige periodiek werd opgemerkt dat de zojuist verschenen prentenatlas van Nijkerk geen samenhangend beeld geeft van de Nijkerkse geschiedenis. Nu is er in het Nijkerkse jubileumjaar (1412–2013) nog een ander boek verschenen dat evenmin een totaalbeeld geeft, maar dat wel een aantrekkelijk geschreven overzicht biedt van een deel van de Nijkerkse en Hoevelakense geschiedenis. Het is een dubbelboek. De ene kant van het boek beschrijft de religiegeschiedenis van Nijkerk en als je het boek omkeert en ook omdraait ligt daar de religiegeschiedenis van Hoevelaken.

De geschiedenis van Hoevelaken begint al in het jaar 1132 en die van Nijkerk iets later (hoewel het boek ook de jaartallen 855 en 996 noemt). De kerkgeschiedenis van Nijkerk kent een spectaculair voorval uit 1749–1752: de Nijkerkse Beroerten. Dit was een opwekkingsbeweging die op vele plaatsen navolging vond en die tot buiten Nederland de aandacht trok. Het boek beschrijft niet alleen deze opvallende gebeurtenis maar de gehele kerkgeschiedenis van Nijkerk en Hoevelaken en nog veel meer dan alleen kerkhistorie. Beide auteurs schrijven vlot en heel leesbaar.

Cursus genealogie

door Willem van Maren

De *Volksuniversiteit Amersfoort* is van plan om in het voorjaar 2014 weer een cursus Genealogie te organiseren. De cursus zal gedurende drie avonden worden gegeven, op 6 en 20 maart en 3 april 2014. De nadruk zal vooral liggen op de praktijk en de zelfwerkzaamheid. Enkele van de vele vragen die behandeld worden:

- Hoe pak ik het stamboomonderzoek aan?

- Waar vind ik de gegevens?
- Welke websites zijn nuttig en betrouwbaar?
- Welke valkuilen moet ik vermijden?
- Welk computerprogramma is geschikt voor mij?

Voor meer bijzonderheden zie: <http://www.vuamersfoort.nl/>, en ga naar Stamboomonderzoek.

Nieuws van de afdelingsbibliotheek

door Cas van der Kroon

De “Zwanenzang” van de bibliothecaris heeft plaatsgevonden en na enkele laatste stuiprekkingen zijn de boekenkasten op 28 november 2013 leeggemaakt. De overgebleven boeken, tijdschriften enz. hebben hun laatste gang naar de papierafvalcontainer gemaakt. Zelfs de kringloopwinkel had geen interesse. Erg triest. Gelukkig hebben de meeste boeken enz. de weg gevonden naar daarvoor geïnteresseerde mensen en hen hopelijk blij gemaakt. Helaas moest in 2005 onze afdeling vertrekken uit OLV ter Eem en kreeg de bibliotheek elders onderdak waar geen publiek werd toegelaten. De onderstaande boeken blijven in bezit van onze afdeling en zijn thans in opslag bij onze voorzitter:

- Nr. 5 De Topografische Gids van Nederland (1998)
- Nr. 117 Het dubbelnamenboek (inclusief Latijnse & Griekse namen) door C.E.G. ten Houte de Lange & A.D. de Jonge (1970)
- Nr. 118 De ware kijk op . . . Deel I Noyon, het land van Béthune en Frisia, door A. Delahaye (1984)
- Nr. 271 Eemland in verandering, ontginning en ruilverkaveling in het gebied van

de Eem + CD

- Nr. 327 NGV Afd. Amersfoort eo Herlevend Verleden I Uitgave 24-3-1990
- Nr. 327.1 NGV Afd. Amersfoort eo Herlevend Verleden II Uitgave 14-12-1996
- Nr. 327.2 NGV Afd. Amersfoort eo Kwartierstaten Expositie 20-11-2002
- Nr. 327.3 NGV Afd. Amersfoort eo Kwartierstaten Expositie 20-10-2004
- Nr. 950.3 Historische encyclopedie van Amersfoort, door Dr. J.A. Brongers (1998)
- Nr. 953 Zeist in 1832, grondgebruik en eigendom – TEKST Kadastrale atlas provincie Utrecht 2.
- Nr. 953.1 Zeist in 1832, grondgebruik en eigendom – KAARTEN (26 stuks)
- Nr. 959 Eeuwboek van Woudenberg (1900–2000) uitgave van *Stichting Woudenberg 2000*

Met heel veel plezier heb ik de afgelopen 23 jaar de bibliotheek mogen beheren en dank ik allen die daarvan gebruik hebben gemaakt en de leuke ontmoetingen die ik met u heb gehad. Bij deze wens ik u allen een gezond, vredig, veilig en voorspoedig 2014 toe. *Het doek van onze afdelingsbibliotheek is gevallen.*

Inhoudsopgave

Ten geleide	1
Colofon	1
Lezingen & Activiteiten	2
Van uw voorzitter	5
Zilveren speld voor Jan Roggenkamp	6
Dankwoord	7
Boeven in de familie	7
Stel je voor	9
Digitalisering NGV	9
Website NGV vernieuwd	10
The Next Generation	11
Oude recepten en de maten en gewichten	15
De Veldzichtstraat – een illegaal bebouwd straatje	18
Mattheus Scheerder, drapier en burger van Amersfoort (+ 1709)	22
Reactie op het verhaal over Mattheus Scheerder	25
Genealogische werkgroepen in Ermelo en Putten	26
Boekbesprekingen	26
Cursus genealogie	28
Nieuws van de afdelingsbibliotheek	28

